

לקראת שבוע

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תשכה
ערש"ק פרשת ויקהל-פקודי

מדוע נכפלה פרשת המשכן?

הקשר בין המשכן ל"אין עוד מלבדו"

גדר "משוקדים" במנורה

הנאה מהלימוד או מהמאכל והמשקה?

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת ויקהל-פקודי, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תשכה), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאנאץ
ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש Head Office
ת.ד. 2033 1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000 Brooklyn, NY 11213
03-738-3734 United States
Likras@likras.org (718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מארו שנת מהדר!

של 58 חוברות

'לקראת שבת' ו'אוצרות המועדים'
על פרשת השבוע ומועדי ישראל

להזמנת המארז:

718-770-3030
oh@chasidus.net

הכמות מוגבלת

משלוח חינם

תוכן הענינים

ה. מקרא אני דורש.....

מדוע נכפלה פרשת המשכן?

מדוע הוצרך הכתוב לחזור על כל פרטי המשכן? / מדוע אין לפרש שהוא מפני שבא הכתוב לחדש שעשו המשכן לפני הכלים? / ביאור חביבות ענין עשיית המשכן שלכן נכפל בתורה

(נ"פ לקוטי שיחות ח"י"ז עמ' 458 ואילך)

ח. פנינים עיונים וביאורים קצרים.....

טובת הציבור לפני טובת היחיד / המשכן כ"משכון"

ט. יינה של תורה.....

הקשר בין המשכן ל"אין עוד מלבדו"

אין עוד מציאות מלבדו ית' כלל / גם מעשי האדם הגשמיים צריכים להיות "לשם שמים" / המשכן שבכל אחד מירושלם

(נ"פ לקוטי שיחות ח"י"ז עמ' 930 ואילך; עמ' 907)

יב. פנינים דרוש ואגדה.....

לעסוק ב"מלאכות" המשכן - מצוה! / עשי' שיש בה "משקל" בלבד

יג. חידושי סוגיות.....

משוקדים במנורה

מביא קושיית המל"מ בהך דפסק הרמב"ם דכל הגביעים הכפתורים והפרחים היו משוקדים - דלכאוי הא דמסקא לן בש"ס גבי "משוקדים" דקרא אינו אלא בגוף המנורה ולא בו' הקנים / מקדים להקשות דכיון דעל כרחך הספק בדין משוקדים נולד לישראל בבית שני, תימה שלא נזכר בש"ס כמו אמה טרקסין / מסיק דבאמת להרמב"ם הא דהכל משוקדים אינו מספק וזה לא יצויר שהתורה תשאיר דבריו' בספק, אלא ודאי לדינא דרחמנא הכל צריך להיות בנוי משוקד שהוא אומנות של יופי והא דאין הכרע להכתוב אינו ספק להלכתא אלא משמעות דורשין

(מתוך ספר "פניני מנחם" ח"י"ז סו' - נ"פ לקוטי שיחות חכ"י עמ' 183 ואילך)

טז. תורת חיים.....

לימוד ברבים

הזכות, הכוחות והחשיבות של מוסר שיעור ברבים; לימוד מתוך חיות וחמימות; כדי להשפיע על האחרים נדרשת הוספה מיוחדת בעניניו; מטרת הנאום או הדרשה; יש להגדיל את כמות המשתתפים

יח. דרכי החסידות.....

הנאה מהלימוד או מהמאכל והמשקה?

כא. הוספה /// דרכי החיים.....

למחלוקת צריך שניים / כוחו של היחיד

כט

ואחד ינצל כל כוחותיו במלוי תפקידו במקום פלוני ובענין פלוני אשר נמסר לכל אחד ואחד בפרט. וביחוד כשהוא ענין שאי אפשר לעשותו על ידי אחרים, וכמו שמוכן גודל כח תנאי זה ממה שפסקו רז"ל (מועד קטן ט, ב) דברי תורה, אפילו חפצי שמים - הן המצוות - לא ישוו בה, ואם היא מצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים לא רק שווה היא לדברי תורה, אלא גם דוחה אותה.

ובהנוגע להנ"ל, הנה בענינים גשמיים וחומריים יש הרבה מתעסקים ופועלים, ובעניני הדת לדאבוננו מעט מזער, ואפילו העוסקים בזה, הרי הוא בזהירות גדולה ביותר שלא לפגוע בכבודו של מי שהוא, באופן של "בתי-יד של משי" [=כפפות], ודוקא כשהצד שכנגד הוא במצב רוח טוב וכו' וכו', במילא מוכן עד כמה נוגע הדבר אשר זה שחננו ה' בכחות ובהשפעה לפעול בעניני דת, לא ידחה פעולה זו אפילו לרגע בשביל ענינים אחרים.

(אגרות קודש ח"י"ג ע' ס-סא)

...תתבונן בעצמה, כל כך הרבה יש לפעול בעולמנו, כל כך כחות נמצאים בתוככי כל אחד ואחת מבני אדם, אבל מפני רוב העבודה אי אפשר לוותר אפילו על כח אחד וכשרון אחד, ותפקיד של כל אחד ואחת להפעיל את כל העומד לרשותו לשיפור חלקו בעולם, וההתחלה כמו בכל הענינים הוא לימוד המקצוע, רכוש ידיעות ההכרחיות בכלל וההכרחיות לניצול כשרונותיו וכחותיו של איש פלוני בפרט, וכשתתבונן בהאמור בזה פעם ושתיים תקוטי שתיכף ומיד תתחיל בפעולות לא תתרשם מיגיעה והתאמצות, ובקרב תראה גם כן פרי טוב בעמלה.

(אגרות קודש ח"י"ג ע' תפז-ח)

...לכל אחד ואחד מחלקי הבריאה יש לו תפקיד שעליו למלאותו, וכיון שאין דבר בעולם לבטלה²⁶, הרי נותנים לכל חלק וחלק הכחות והזמן הדרושים למילוי תפקידו זה, וכשמבלה זמנו וכחותיו (שבזה נכנס גם כח התבוננות שלו ושכלו) על ענינים שאינם מתפקידו, יחסרו לו בעת שיגש למלאות תפקידו המיוחד.

(אגרות קודש ח"י"ג ע' סד)

ברור, איפוא, ששליחותו מהווה חלק מכלל ישראל וקשורה אליו, וטובת הכלל מכריעה חישובים אישיים ואינטרסים אישיים.

מכך מובן גם שכאשר יהודי עושה לטובת הציבור, לטובת עם אחד, המקיף את כל הדורות, הוא שואב כוחות מן המעיין הבלתי נדלה של "עם עולם", והוא מצליח, ודאי, בכך, ועל-ידי זה גם בכל הענינים האישיים, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

(אגרות מלך ח"ב ע' ריד-רטו)

אדם אחד – עולם מלא, הזכות והאפשרות להשפיע

וכאן המקום להגיב על ביטוי "מעלתי הנמוכה": שאף שהוא מטבע בני ובנות ישראל למעט את עצמם, וכמו שפירשו חכמינו ז"ל²³ את הכתוב²⁴ "כי אתם המעט מכל העמים", אבל עם כל זה צריך כל אדם להעריך מעמדו ומצבו בחברה, שהרי בזה תלוי מילוי תפקידו בשלימות. כוונתי למשרתה בתור מרצה באוניברסיטה, שזה נותן לה הזכות והאפשרות להשפיע על בני הנוער שומעי לקחה. ורואים בפועל שיהי' המקצוע מה שיהי' הרי התלמידים מושפעים לא רק מרכישת ידע במקצוע, אלא מושפעים גם כן מאישיות המרצה.

ובודאי יודעת שמיסודות אמונתנו ודתנו הוא שנפש אחת עולם מלא, עד שחכמינו ז"ל²⁵, בסגנונם הקצר והקולע, מסבירים שזהו הטעם שאדם הראשון נברא יחידי, לא ככל שאר הנבראים שנבראו בריבוי, כדי להודיע לכל הדורות שאדם אחד [הוא] עולם מלא.

ועוד נקודה בזה, שכיון שמקצוע ההרצאה, איזה שיהי' הוא חלק ממחשבת האדם, ואפילו מחייו המעשיים, הרי בודאי שיש לזה השלכות על חייו במובן האמיתי של "חיים", כוונתי לחיים מוסריים טהורים וקדושים. ולכן כאשר ההשגחה העליונה הזמינה לה אפשרות לנצל כשרונותי בכיוון האמור, ברור שזה נעשה מחובתה ולא די בהרצאת המקצוע לבד.

(אגרות קודש חכ"ז ע' עת)

ההצלחה והנצחון תלויים בכך שהיחיד ינצל כל כוחותיו

בכל מערכה יש תפקידים שונים, וההצלחה והנצחון תלויים בזה שכל אחד

(23) חולין פט, א.

(24) דברים ז, ז.

(25) סנהדרין לז, א.

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

מדוע נכפלה פרשת המשכן?

מדוע הוצרך הכתוב לחזור על כל פרטי המשכן? / מדוע אין לפרש שהוא מפני שבא הכתוב לחדש שעשו המשכן לפני הכלים? / ביאור חביבות ענין עשיית המשכן שלכן נכפל בתורה

בתחילת פרשתנו כותב רש"י:

"כבר פירשתי נדבת המשכן ומלאכתו במקום צוואתם."

והיינו, שאת רוב הפרטים הנצרכים להבנת הפרשה פירש רש"י כבר בפרשת תרומה ובפרשת תצוה – שם בא ציווי ה' על הענינים שמסופר בפרשה על עשייתם. [ולדוגמא: בפרשתנו מסופר "ויעש את המנורה זהב טהור" וגו', ומפרט את כל הפרטים שהיו בעשייתה: גביעים, כפתורים, פרחים, נרות, מלקחיים ומחתות (לו, יז-כד); ורש"י לא הוצרך לפרש בפרשתנו את כל אלו, משום שבפרשת תרומה – שם בא ציווי ה' למשה אודות עשיית המנורה – כבר האריך רש"י לפרש היטב את כולם. וכן הוא בשאר חלקי המשכן].

אך סתם רש"י ולא פירש טעם אריכות הכתוב, דהא גופא קשיא – לאחר שכבר נתפרשו כל הפרטים שבמנורה (לדוגמא) בציווי ה' שבפ' תרומה, מדוע הוצרך הכתוב לחזור עוד הפעם על כל אלו, כאילו יש כאן איזה חידוש? ! ולכאורה, היה צריך לקצר ולומר: "ויעש את המנורה כאשר צוה ה' את משה" (וכיוצא בזה), ותו לא!

ב. בכמה מפרשים עמדו על קושיא זו (ראה רלב"ג בפרשתנו. ועוד), והאברבנאל מיישב בזה וז"ל:

"ואמנם, למה הגיד הכתוב כל המלאכה הזאת בפרטיות הזה כמה פעמים, ולא הספיק לומר בכלל 'ויעשו כל חכם לב כאשר צוה ה' את משה'. . . הטעם בזה אצלי הוא, מפני שלא עשו האומנים המלאכה הזאת באותו הסדר מהקדימה והאחרון שצוה השם למשה

בסדר 'ויקחו לי תרומה', ולכך הוצרך הכתוב להגיד כאן איך עשו הכלים והדברים ההם שהיה באופן מתחלף למה שנצטוו בהם משה; ומפני שלא יחשוב אדם שכמו ששינו בסדר המלאכה כך שינו בעצמותה ובמספרה, הוצרך לבאר כאן כל דבר ודבר שעשו - כדי להודיע שעשו כל הדברים שצוה השם, ולא שינו דבר, אלא בקדימה והאיחור בסדר המעשה".

והיינו, שקיים שינוי בין הציווי (בפ' תרומה) להמסופר על העשייה בפועל (בפרשתנו), בסדר הדברים: בציווי ה' בא קודם הציווי אודות עשיית הכלים ורק אח"כ אודות עשיית המשכן עצמו, משא"כ בפרשתנו מסופר קודם אודות עשיית המשכן עצמו ורק לאחר מכן אודות עשיית הכלים - וזה מה שנתכוון הכתוב באריכות שבפרשתנו, להשמיענו שבפועל לא עשו חכמי הלב כפי הסדר שנאמר בפ' תרומה (כלים ואח"כ משכן) אלא כפי הסדר שבפרשתנו (משכן ואח"כ כלים).

ולכאורה אפשר היה להעמיס ביאור זה בשיטת רש"י בפירושו עה"ת - שהרי רש"י מביא כעין זה בפירושו לפ' פקודי (לח, כב): "משה צוה לבצלאל לעשות תחילה כלים ואח"כ משכן. אמר לו בצלאל: מנהג העולם לעשות תחילה בית ואח"כ משים כלים בתוכו. . . וכן עשה, המשכן תחלה ואחר כך עשה הכלים".

אך קשה לומר כן, מכמה טעמים - ומהם:

א) מלשון רש"י - שהביא את שינוי הסדר רק בפ' פקודי - משמע שזהו חידוש שנחדש שם; ואם לדעת רש"י זו היתה הכוונה באריכות הכתוב בפרשת ויקהל - היה לו לפרש זה ע"א אחר.

ב) אם כל כוונת הכתוב היא להשמיע את הסדר הכללי, שבזה הוא החידוש והשינוי לגבי מ"ש בפ' תרומה - למה הוצרך לחזור שוב על כל הפרטים והפרטים-פרטים, שבזה אין כל חידוש?! [נמ"ש האברבנאל שבא להבהיר ולשלול את הקס"ד "שכמו ששינו בסדר המלאכה כן שינו בעצמותה ובמספרה" - דוחק הוא לפי "פשוטו של מקרא", כי למה יעלה על הדעת שישנו את פרטי המלאכה מכפי שנצטוו בה? !].

ג. והנה, גם לפי שיטת האברבנאל שנתכוון הכתוב להשמיענו את שינוי הסדר - הרי זה מיישב רק את זה שכפל הכתוב את הפרטים בענין העשייה;

אולם מצינו בתחילת הפרשה שהכתוב מאריך וכופל גם את הפרטים בענין הנדבה - שאף שבפ' תרומה, בציווי ה' למשה, מפורט שהתרומה תהיה מ"זהב וכסף ונחושת וגו'" ככל הפרטים הנמנים שם (כה, ג ואילך), בפרשתנו באים עוד הפעם כל הפרטים המפורשים שם בציווי משה לישראל ("זהב כסף ונחושת וגו'") וכן בסיפור הבאת הנדבה בפועל.

וזה וודאי צריך ביאור: למה לא קיצר הכתוב וסיפר שמשה מסר לישראל את ציווי ה' על כל פרטיו ובני ישראל עשו "כאשר צוה ה' את משה"?

[ולהעיר, שבסדרה הסמוכה - פ' כי תשא (לד, כו), מתעכב רש"י ליישב את הכפילות

מצוה, והמשתדל כדבעי לטובת היחיד הרי לא רק שאין זה מפריע לעסקנותו הציבורית, אלא אדרבה עוד מביאה ברכה גם בזו-אף-זו.

ועוד זאת, אשר בהשקפת תורת החסידות על היחיד הריהו גם כן רבים בכוח, ומי ישער את המרובה הנכלל במועט, וכל יחיד המשתדל לנצל במדה המקסימלית את אפשרויותיו בכיוון הנכון ולתכלית הרצוי, הריהו מתקשר על-ידי זה עם מקור הטוב והקדוש, שהוא אין סופי, וממילא סרים גם ההגבלות.

ואגב ראוי לציין אשר המתבונן בהמתרחש בעולם המדע החילוני מדור לדור רואה עד כמה גם בזה הולכות מסקנותיו של המדע החילוני ומתקרבות למסקנות תורתנו, תורת ישראל סבא, ובפרט בדורנו זה ובשנים האחרונות ביחוד, שנתגלה שגם כמות זעירה ביותר מכילה כוחות עצומים, עד שכל תקופתנו זו נקראת על שם האטום.

(אגרות קודש חט"ז ע' כה-ו)

שליחות היחיד כ"עולם מלא" וכחלק מ"עם אחד"

...כל יהודי הוא עולם מלא¹⁷, ויש לו שליחות מיוחדת מן הקב"ה¹⁸, בורא האדם, שליחות שעליו לבצע אותה במלוא המדה¹⁹ ולפי האפשרויות שניתנו לו²⁰, כיחיד, מבלי להסתמך על השני, השלישי, או כלל ישראל, שיבצעו את השליחות עבורו.

מצד שני עליו לדעת כי הוא חלק מ"עם אחד" המורכב ממיליוני יהודים, כן ירבו, שהתברכו להיות "ככוכבי השמים לרוב"²¹.

- במובן עמוק יותר הרי זה עם אחד המורכב מיהודי כל הדורות²², למן מתן תורה ועד אחרית הימים.

הערות 16-21 דלהלן מכ"ק אדמו"ר זי"ע:

(17) סנהדרין לז, סע"א (במשנה).

(18) כמחז"ל (קידושין פב, א) אני נבראתי לשמש את קוני. ולהעיר ממחז"ל (סנהדרין שם) כאור"א חייב לומר בשבילי נברא העולם. - ועיין תניא פל"ז (מח, ב): ירדתו לעוה"ז כו' הוא כדי כו' וכמ"ש (בע"ח כו').

(19) כדבעי לי' למיעבד דוקא (כתובות סז, א).

(20) ראה במדב"ר פי"ב, ג: וכשאני מבקש איני מבקש אלא לפי כחן.

(21) דברים א, י. וראה לך יג, טז.

(22) שכולם עמדו (נשמותיהם) בקבלת התורה (פדר"א פמ"א. שמו"ר פכ"ח, ו. תנחומא יתרו יא). ולהעיר ממחז"ל דציבור אינו מת (הוריות ו, א). וראה צפע"נ (להרג'יבי) כללים ע' צבור.

דבר השלם בשלימות נובע מכל חלקיו

הוראות התורה הן נצחיות¹³. אף שהמשכן והמקדש כעת אינם, אבל המשכן והמקדש הרוחניים נמצאים בכל יהודי, ובכל מוסד תורני על טהרת הקודש.

ולכן, כשמגיעה קריאה לסייע לכוזה "משכן" כמו הישיבה... צריך כל אחד להתבונן, שתרומתו – בין אם היא חלק גדול או קטן מהסך-הכל – מכיון שזהו המירב המצופה ממנו, הרי זה חלק מכל הדבר, שללא חלקו היה חסר בשלימות; שכן דבר השלם בשלימות נובע מכל חלקיו. לכן עליו "לשקול" היטב את תרומתו אם היא באמת במידה המרבית המזכה אותו למלוא הזכות של כל הדבר.

(תרגום מאגרות קודש חכ"ט ע' קיא-ב, אגרות קודש המתורגמות ח"ד ע' 304-5)

חשיבותו של הפרט – מעיקרי היהדות

אחד מעיקרי היהדות היא חשיבותו של הפרט, בניגוד להשיטות אשר מצוה היא להקריב את הפרט לטובת הכלל. והוא גם רעיון מאמר חז"ל¹⁴ כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, וכמה מאמרים מקבילים לזה. וזהו נוסף על זה, אשר בכל אדם ישנם כחות נסתרים ובזמן מן הזמנים יכול להעשות אדם כללי. ובהקדמה זו הנני להשתמש בהזדמנות זו לפנות לכבודו בבקשה לטובת הפרט, אף אשר גם מבלעדי זאת בטח עשה ככל אשר בידו, אלא שאין מזרזין אלא למזורזין¹⁵...

(אגרות קודש ח"ח ע' קב)

כחו של היחיד – כחו של האטום

...מה שכותב ומדגיש אשר למרות הענינים הצבוריים זמני נתון גם לצרכיו של היחיד, בטח לא יפלא הדבר לפניו, בידעו אשר כל שיטת חסידות חב"ד, כמו שיטת החסידות בכלל, מוקדשת לטובתו של כל יחיד, וכן מצות אהבת ישראל לאור והדגשת תורת החסידות דורשת מסירה ונתינה לצרכיו של כל יחיד. ואשר להגבלותיו של כל נברא בזמן ומקום, הרי ידועה הודעת רז"ל¹⁶ שמצוה גוררת

(13) תניא פרק יז (כב, ב).

(14) סנהדרין לז, א.

(15) ראה מכות כג, א.

(16) אבות פ"ד מ"ב.

לקראת שבת

של חמש תיבות בלבד: "לא תבשל גדי בחלב אמו", למה חוזר עליהם הכתוב כמה פעמים; ועפ"ז יגדל הפלא, שבפרשתנו כופל הכתוב ענין ש"ס, ובכל זאת אין רש"י מפרש דבר. (ובאמת שכעין זה מצינו בסוף פ' נשא, בקרבנות הנשיאים – וכבר נתבאר במק"א (ראה במדור זה לש"פ נשא תשע"ג, ע"פ המבואר בלקוטי שיחות ח"ח עמ' 43), שכדי ליישב אריכות זו הביא רש"י שם את דברי ר"מ הדרשן, עיי"ש בפרטיות).

ד. והביאור בזה (וראה גם בדברי הרמב"ן פרשתנו לו, ח באו"א קצת):

המשכן וכליו הם מהענינים הכי עיקריים וחביבים אצל בני ישראל – שעל ידם שורה שכינה בישראל.

ובפרט שהמשכן נקרא "משכן העדות", וכפירוש רש"י (ר"פ פקודי) "עדות לישראל שוויתר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו ביניהם", שמזה מובן עוד יותר גודל החביבות שבזה – בהיות חטא העגל חטא הכי גדול וכללי (עד כדי כך שאפילו לאחר הסליחה והמחילה אמר הקב"ה "וביום פקדי ופקדתי" (תשא לב, לד)), שמזה מובן (לאורך גיסא) שהמשכן – ששייך לכפרה על חטא העגל – הוא ענין כללי ונעלה עד מאוד.

ומעתה מובן בפשטות הטעם שהכתוב מאריך וכופל (כמה פעמים) את הפרטים השייכים לנדבת המשכן ועשייתו – מפאת גודל החביבות שבדבר.

ורש"י לא הוצרך לפרש זאת להדיא, משום שיסוד זה נמצאנו למדים מדבריו בפ' חיי שרה (כד, מב), לענין זה שהכתוב חוזר וכופל את המאורעות שהיו לאליעזר עבד אברהם – "יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה והרבה גופי תורה לא ניתנו אלא ברמיזה";

ומזה יודעים אנו כבר שענין חביב כופל הכתוב כמה פעמים עם כל הפרטים וכו', ועד"ז בנידון דידן [וראה גם בפירוש רש"י בפ' וירא (כב, יא), על מה שנאמר לאברהם "אברהם אברהם" – "לשון חיבה הוא שכופף את שמו"].

[והא דכתב רש"י שם "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים" אינו כדי להדגיש יתרון "עבדי אבות" על ה"בנים" אלא כדי להדגיש שלפעמים אפילו "שיחה" חביבה יותר מ"תורה" הגם ש"שיחה" זו היא מ"עבדי אבות" – וראה במקור הדברים הביאור בזה בארוכה].

ולהוסיף – בפנימיות הענינים, שדברי רש"י (הנ"ל ס"א) "כבר פירשתי נדבת המשכן ומלאכתו במקום צוואתם", כתבם בהמשך לדיבור המתחיל "גדיב לבו"; וי"ל שבזה מרמז, שאף שלכאורה כבר נכתבו הפרטים "במקום צוואתם" (שלכן רש"י אינו צריך לשוב ולפרשם), מכל מקום חוזר עליהם הכתוב מחמת חביבותם, והחביבות היא (גם) משום שבפרשה זו מודגש ענין נדיבות ה"לב מצד בני ישראל, שהביאו תרומתם בזריות ובנדיבות, וגם באומנים שעשו המלאכה בפועל מודגש שהם "חכמי לב". נשאו לבו" (פרשתנו לו, א-ב) – ומובן, שבענין נדיבות ה"לב" יש חביבות יתירה.

כוחו של היחיד

מעלת ההשתתפות של כל יחיד במעשה המשכן; חשיבותו של הפרט מעיקרי היהדות, שליחות היחיד כ"עולם מלא" – הזכות והאפשרות לפעול ולהשפיע, ההצלחה והנצחון תלויים בכך שהיחיד ינצל כל כוחותיו

ויברך אתם משה

אמר להם יהי לזון שמשנה שכינה נמנעה ידיכם (פקודי לט, מג. רש"י)

"מעשה ידיכם" – של כולם יחד ושל כל אחד בנפרד

פרשת פקודי מקיפה את כל ענין המשכן, מההתחלה ועד הסיום: מההתרמה למשכן במענה לציווי האלקי ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם⁹ – עד וכבוד ה' מלא את המשכן¹⁰.

אחד מהרמזים העמוקים של הפרשה הוא, שכאשר הולכים לעשות דבר טוב, על כל אחד לשער, שבאמצעות השתתפותו, עד כמה שגדולה או קטנה בכמות, יתבצע כל הדבר בשלימות. ולמרות שנחוץ להעזר בעוד מנדבים רבים, אך לכל מנדב זכות בכל הדבר. וזה גם מרומז בברכה שמשנה רבינו נתן לכל היהודים בסיום המשכן, כפי שחכמינו זכרונם לברכה מספרים¹¹: יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. מעשה המשכן מכונה "מעשה ידיכם". של כולם יחד ושל כל אחד בנפרד.

מובן, שמתן יכול היחיד להיות ראוי למלוא הזכות של כל הדבר – כאשר תרומתו היא המירב שהקדוש ברוך הוא מצפה ממנו. אז עד כמה שתהי' גדולה או קטנה בכמות, יש לכולם בשווה את מלוא הזכות של העמדת הדבר כולו. זה מודגש גם בתחילת הפרשה שם מוזכרים שוב בצלאל ואהליאב, ה"מתכננים" הראשיים של המשכן, שהם – כפי שרש"י מעיר¹² – היו נציגים של השבטים הנעלים והירודים ביותר, להוכיח שאצל הקדוש ברוך הוא כולם שווים ויקרים.

(9) שמות כה, ח.

(10) שם מ, לד.

(11) במדבר רבה פ' יב, ט. פירוש רש"י שמות לט, מג.

(12) על הפסוק שמות – לה, לד.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

טובת הציבור לפני טובת היחיד

והנשאים הביאו את אבני השם

מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחילה ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחילה, אלא כך אמרו נשיאים יתנדבו צבור מה שמתנדבין ומה שמחפין אנו משלימין אותו. כיון שהשלימו צבור את הכל... הביאו את אבני השם וגו', לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחילה, ולפי שנתעצלו מתחילה נחסרה אות אחת משמם, והנשאים כתיב (לה, כז. רש"י)

יש לדייק בלשון רש"י, שבקושייתו כתב "מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח תחילה". ולכאורה אינו מובן, הרי ברור הדבר שבהיותם "נשיאי העדה" ה' להם להתנדב תחילה, וא"כ קושיית רש"י הייתה צריכה להיות להיפך "מה ראו נשיאים שבמלאכת המשכן לא התנדבו בתחילה", ולא על זה שהתנדבו תחילה בחנוכת המזבח?

ויש לומר הביאור בזה, דאדרבה, מצד היותם נשיאים ה' להם לנדב דווקא באחרונה, כי תפקידו של נשיא הוא להשתדל לכל לראש בטובת הציבור, ורק אחרי מילוי צרכי הציבור יכולים הם לחשוב על טובת עצמם.

ולכן נתנדבו הנשיאים למלאכת המשכן דווקא באחרונה, כי מצד היותם נשיאי העדה חשבו שלכל לראש עליהם לדאוג לזה ש"יתנדבו ציבור" וימלאו את חובתם בתרומת המשכן, ורק אחרי שסיימו הציבור את תרומתם יכולים הם לחשוב גם על מילוי חובתם האישית בתרומת המשכן.

וזהו הקושיא "מה ראו נשיאים להתנדב... בתחילה" כי מצד היותם נשיאים ה' עליהם לדאוג תחילה לטובת הציבור, ורק אח"כ לדאוג על צרכיהם הם.

[וזה שהנהגתם בנדבת המשכן נקרא בשם "נתעצלו" עד ש"נחסרה אות אחת משמם" אינה משום שאין זה הנהגה הראוי' לנשיאים, אלא מצד ענין פרטי במלאכת המשכן, כמבואר במקור הדברים בארוכה, ע"ש].

(עי' לקושי שיחות ח"י"א עמ' 424 ואילך)

המשכן כ"משכון"

בתחילת פרשת פקודי אומרת התורה "אלה פקודי המשכן משכן העדות גו'" ומפרש על זה רש"י "המשכן משכן – שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבניו על עוונותיהן של ישראל".

הנה, הטעם שהכתוב כאן רומז לבית המקדש הא' והב' – מובן: היות ופרשה זו היא כעין סך-הכל מבנין המשכן וכליו, לכן כאן הוא המקום לרמז לעוד ב' מקדשות שיהיו לעתיד; אולם עדיין קשה, לכאורה היה לו לרמז למקדשות כמו שהם בבנינם וקיומם! ומה טעם רמז דוקא לחורבנם – "נתמשכן בשני חורבניו"?

ויש לבאר שאדרבה, דוקא בענין זה ש"נתמשכן בשני חורבניו" בא לידי ביטוי תוקף קיום בית המקדש:

משכון הוא דבר הניטל מהלווה באופן עראי וזמני, עד שיפרע החוב שאז חוזר המשכון לבעליו. והיינו, שהמשכון עצמו נשאר בשלימותו, ולא מתבטל – ורק שעובר מרשות לרשות בגלל סיבה מסויימת. וכן הוא בעניננו, שלמרות שהיה חורבן של בית המקדש, אין הפשט בזה שהקב"ה ביטל המציאות ח"ו, אלא רק שלקח את המקדש בתור "משכון" לזמן מה, ו(אח"כ החזירו בבית הב' – ושוב לקחו ו) עתיד להחזירו לנו במהרה בימינו.

(עי' לקושי שיחות ח"י"א עמ' 175 ואילך)

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

הקשר בין המשכן ל"אין עוד מלבדו"

אין עוד מציאות מלבדו ית' כלל / גם מעשי האדם הגשמיים צריכים להיות
"לשם שמים" / המשכן שבכל אחד מישראל

המשכן מכונה בריש פרשת פקודי בשם "משכן העדות", וכתב רש"י שהמשכן נקרא
כן משום שהוא מהווה "עדות לישראל שוויתר הקב"ה להם על מעשה העגל". ובשל"ה
הק' מבאר אשר המשכן שבנו בני ישראל מתרומותיהם אשר הרימו כפי נדבת לבם, "היה
מכפר על עוון העגל".¹

והנה, ברור הדבר, אשר מה שכיפר בנין המשכן על חטא העגל הוא מפני שיש במהותו
של המשכן תיקון יסודי ותשובת המשקל לעקור כל רבב שנותר מחטא העגל.

ויש לבאר את ענין עבודת עשיית המשכן על פי פנימיות הענינים, שאינו מוגבל
למשכן הגשמי בלבד אלא הוא ענין כללי ויסודי בעבודת השי"ת, ובעבודה זו טמון
תיקון רבתי לחטא העגל וכפי אשר יתבאר.

אין עוד מציאות מלבדו ית' כלל

חטא העגל מהותו היא עבודה זרה וכפירה בבורא רח"ל. והנה, לא רק הכופר ממ
ח"ו במציאות הבורא הוא עובד עבודה זרה, אלא גם המחשב בכסילותו אשר יש איזה
שהוא בעל כח שביכלתו לפעול דבר מבלעדי הבורא, הרי הוא עובד עבודה זרה.²

כל זה היא עבודה זרה כפשוטה, אך על פי פנימיות הענינים³ הנה בדקות ובעומק

(1) של"ה חלק תושב"כ שלד, ב.

(2) ראה הל' ע"ז להרמב"ם בתחלתו.

(3) ראה בארוכה מצות אחדות ה' בספר דרך מצוותיך לכ"ק אדמו"ר הצ"צ.

זכות על עצמם ובהידור על-דרך הכתוב "על כל פשעים תכסה אהבה", ותובעים
בהסביבה שיהיו שפל רוח נגדם.

וכבר ידוע דבר משנה⁸ שבענינים שבין אדם לחבירו, לא מועיל שמהדרים
לאכול בפסח דוקא מצה שמורה עגולה ונשאים ערים כליל שבועות וכו', עד
שירצה את חבירו, אשר אז מועילים ענינים אלו.

(אגרות קודש חי"ג ע' יט)

(7) משלי י, יב.

(8) יומא פ"ח מ"ט.

יותר, לא רק המחשב שישנו בעל כח נוסף להשי"ת הוא עובד ע"ז, אלא גם המאמין שישנה מציאות נוספת למציאותו ית' הוא עובד ע"ז!

כי האמת היא ש"אין עוד מלבדו"⁴, והיינו, שלא רק ש"מלבדו" לא קיימים בעלי כח ושליטה, אלא "אין עוד מלבדו", שהוא לבדו ית' המציאות היחידה, ומלבדו לא קיים שום דבר.

וכמבואר בארוכה בסה"ק⁵, שכל מציאות העולמות עליונים ותחתונים ונבראים רוחניים וגשמיים, כולם נבראו מאתו ית', מהארתו ומכחו, וגם לאחר שנבראו, אין מציאותם נחשבת כישות נפרדת מאתו ית', כי הוא ית' בוראם ומחיה אותם בכל רגע ורגע, ומכיון שעצם מהותם של כל הנבראים וקיומם וחיותם היא רק מכח הארה של הקב"ה, הנה אי אפשר לומר על הנבראים שהם קיימים כמציאות נפרדת ח"ו מהבורא, אלא כל מציאותם היא היא כחו של הקב"ה המקיימם, ו"מלבדו" – "אין עוד".

ולפי זה נמצא, אשר התיקון והכפרה לחטא העגל עליו להיות בכך שתחת היותו כופר רח"ל במציאות הבורא, הרי הוא משתנה לקצה ההפכי לגמרי, שמאמין במציאותו ית' שהיא המציאות היחידה ואין עוד מלבדו, ועליו לעבוד שיהא ניכר בעבודתו ובהנהגתו אמונה מוחלטת זו, ובזה יתכפר עוון העגל.

ואם כן יש לבאר היטב כיצד מתבטאת אמונה נעלית ומוחלטת זו בהנהגתו של יהודי ובעבודתו לקונו.

גם מעשי האדם הגשמיים צריכים להיות "לשם שמים"

לבד ממה שנצטווה האדם להיות לומד התורה ומקיים מצוותיה, הורו רז"ל אשר "כל מעשיך יהיו לשם שמים"⁶, וכן כתוב "בכל דרכיך דעהו"⁷. ומשמעות הוראה זו היא אשר אל לו לאדם להסתפק בכך שהוא מתנזר ממה שאסרה עליו תורה ומקיים את המצוות שנתחייב בהן, אלא גם כל "מעשיך" שהם מעשיו והנהגותיו הפרטיים וצרכי גופו ופרנסתו וכיוצא – כולם יהיו רק "לשם שמים" – שמטרתו בכל מעשיו משך כל היום היא שיוכל לעבוד את ה', ואזי "בכל דרכיו", גם אם הם בעניני עולם הזה, יש "דעהו" – ידיעת הבורא.

(4) ואתחנן ד, לה.

(5) ענין זה הובא כאן בקיצור, ולהבנת ענין זה באורך ראה תניא פרקים כ-כא. תניא חלק שער היחוד והאמונה. דרך מצוותיך מצות אחדות ה'. ועוד.

(6) אבות פ"ב מ"ב.

(7) משלי ג, ו.

מניח העליונים ותחתונים וניצב עליו ומביט עליו ובוחר כליות ולב, שהכוונה היא כפשוטו – כל אחד ואחד מהנאספים, גם בשעה שהם עוסקים בענין אודותיו אתם כותבים במכתבכם.

על כולם להתבונן באמיתיות הדבר ולהתחשב בדבר, במידה המירבית, שהמקום הוא מקום קדוש, שצריך להמשיך קדושה בעת שנמצאים בו, ובמידה מסוימת גם 'לקחת לבית' מקדושה זו. ולבטח ימצאו דרכים שישכון שלום בין כולם לאורך ימים ושנים טובות.

(תרגום מאגרות קודש ח"א ע' קלח-ט)

לא ייתכן ששני הצדדים צודקים במאה אחוז

ומה שכותב אודות פירוד הלבבות, הנה כמה פעמים כתבתי, שיעיינו בדרושי רבנו הזקן והנשיאים שלאחריו, ובמילא ידעו מאין בא פירוד הלבבות, וכן יראו עד כמה נוגעים הדברים, ואם נוגע זה בשעת שלום בתכלית, על אחת כמה וכמה וכו' וכשישנם שני צדדים הרי בעולם הזה כמעט אי אפשר שיהי' אחד צודק מאה אחוז והשני אשם מאה אחוז, אלא כל אחד ואחד אשם על כל פנים במקצת.

ובפרט על פי המבואר בחסידות פירוש הכתוב³ ד"כמים הפנים לפנים וכו'", וברור הדבר אשר עד עתה השחיתו כמה טוב על ידי העדר דקירוב הלבבות בשביל ענינים דכבוד המדומה וכו' ואל יטעו את עצמם שזהו מפני יראת שמים...

יש להפנות ההתעוררות כלפי עצמו ולא להוכחת הזולת

ודא עקא אשר למרות שמתעוררים, הנה ישנם אחדים אשר לפעמים אפילו לאחר ההתעוררות מחליפים הקוים, ומה שצריכים לעשות תשובה על ענינים שלו, ולדון את חבירו לכף זכות עד כדי כך, שיקוים "והוי שפל רוח בפני כל האדם"⁴, וכלשון רבנו הזקן⁵ "והוי באמת לאמיתו" (וכמבואר במקום אחר⁶ שהביא בזה רבנו הגירסא 'האדם' בתוספת ה"א), והם עושים ההיפך, שמצוים על אחרים בהתלהבות שיעשו תשובה, ובהתלהבות לא פחותה מזה מלמדים

(3) משלי כז, יט.

(4) אבות פ"ד מ"י.

(5) תניא פרק ל.

(6) ראה תניא עם מ"מ הגהות והערות קצרות ע' קלט.

למחלוקת צריך שניים

התרחקות מן המחלוקת והדרך לפתרונה על ידי חשבון נפש אישי

לא תבערו אש

רומז לאש המחלוקת ואש הכעס שצריך להדס ליזהר שלא לנער אותה עולמית (ויקהל לה, ג. של"ה)

לכל צד יש אשמה מסוימת

בכלל, כאשר ישנם חילוקי דעות בין שני צדדים, ומתנהלת מחלוקת תוך כדי ביטויים חריפים, כמעט באופן קבוע אשמים בכך שני הצדדים, אפילו כאשר במידה מסוימת ולעיתים קורה שהצד האחד אשם במידה משמעותית, אך בכל זאת, אשמה כלשהיא נמצאת בכל צד.

ברור הדבר שמחשבות שונות זוהי תופעה טבעית, היות ש"אין דעותיהם שוות"¹, אך הדבר לא צריך להביא למחלוקת ועוד באופן חריף.

על אחת כמה וכמה, כאשר מדובר אודות בית כנסת, אודות בית תפילה לו יתברך, מקום בו יהודים נאספים להתפלל ולבקש מהשי"ת את כל הצטרפויותיהם בגשמיות וברוחניות, והקב"ה – שהוא עצם הטוב – רוצה למלא את כל הבקשות והתפילות. אך לשם כך נדרש שכל המתפללים וכל בעלי הדעה של בית הכנסת, יזכרו את פסק המשנה² "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום", שפסק זה מבהיר עד כמה מוכרח לשרור שלום בבית הכנסת, בנוסף על הצורך בשלום בכלל.

על הצדדים לדבר יחד ביניהם, בזכרם שה' ניצב עליהם

קשה לשמוע טענות של צד אחד, ובכלל כאשר נמצאים בריחוק מקום קשה להחליט החלטות בנושאים שכאלה, אך בטוחני שעם רצון טוב אין צורך בהחלטות המגיעות ממקום אחר, די בכך שיתדברו הצדדים יחד בינם לבין עצמם תוך שהם זוכרים, עפ"י דברי רבינו הזקן בתניא ריש פרק מ"א, שהקב"ה

(1) סנהדרין לח, א.

(2) עוקצין ג, יב.

לקראת שבת

יא

סדר עבודה והנהגה זו נובע מכך שהאדם מכיר ש"אין עוד מלבדו", וכל מציאות העולם היא רק הארה ממצאותו ית', ובמילא אין מקום שישתמש בדברי הרשות להנאתו ותאוותו, שהרי דברי הרשות, הנאותיו ותאוותיו, כולם אינם ענין לעצמם ח"ו ואין להם מציאות כלל, ומציאותם היא רק הארה מאלקות, וא"כ, תעודתם ותכליתם היא לעשות רצונו ית' בלבד.

דאם היה סובר שהעולם הוא מציאות בפני עצמו ח"ו, והקב"ה הוא רק מושל ושולט על העולם הרי אין פסול בכך שנהנה מעניני העולם סתם שלא לשם שמים, כי הרי לא עבר בזאת צו המלך לא בעשה ולא בלא תעשה, אך מכיוון שמכיר באמת שמציאות חפציו ועניניו היא הארת הבורא ית"ש, ו"אין עוד מלבדו" הרי לא קיימים אצלו רצונות ותאוות אחרים שאינם "לשם שמים", ובמילא כל עניניו וצרכיו הם רק למלאות כוונת השי"ת, "כל מעשיך" – "לשם שמים"⁸.

המשכן שבכל אחד מישראל

וממוצא דבר אתה למד כיצד בנין המשכן הוא כפרה על חטא העגל:

ענינו הפנימי של המשכן הוא "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" וכפירוש רז"ל – "בתוך כל אחד ואחד"⁹. ופירוש הדבר שהשכינה שורה בכל עניניו של האדם, כי כל מציאותו, עבודתו והנהגותיו הן רק ענינים של קדושה שהשכינה שורה בהם.

וכאמור, הרי דרגא נעלית זו בעבודת ה' ש"בכל דרכיך – דעהו" נובעת מהאמונה התמה אשר "אין עוד מלבדו", שענין זה הוא קצה ההפכי מחטא העגל רח"ל, להיות מאמין באמונה שלמה פנימית ועמוקה.

ומכיוון שמהפך מצבו, ומתעלה לאמונה מוחלטת כזו, הרי נתכפר חטא העגל, והוא על ידי בנין משכן העדות הרוחני.

(8) וראה במקור הדברים, שנתבאר שם עומק נפלא בזה – החילוק בין "כל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו", ואשר תכלית ההכרה ב"אין עוד מלבדו" היא בזה שלא רק מעשיו הם "לשם שמים" אלא שדרכי עולם הזה עצמם נעשים קדושים, עיין שם.

(9) הובא בשם רז"ל בלקוטי תורה ר"פ נשא ועוד בכ"מ. וראה ראשית חכמה (שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו). אלשיך על הפסוק. של"ה סט, א. רא, א. חלק תושב"כ תרומה שכה, ב. שכו, ב. וראה לקוטי שיחות חכ"ו עמ' 173 הע' 45.

פנינים

דרוש ואגדה

לעסוק ב"ל"ט מלאכות המשכן – מצוה!

ויקהל משה גו' אלה הדברים אשר צוה ה'
לעשות אותם וגו' ששת ימים תעשה מלאכה

אלה הדברים – אלו שלשים ותשע מלאכות שנאמרו
למשה מסיני

(לה, א-ב. שבת ע, א)

כל לימוד בתורה אינו בדרך מקרה ח"ו,
אלא הסיבה לכך שלומדים ענין א' מהשני היא
מפני שיש שייכות ביניהם. והיינו, שה"מלמד"
וה"למד" בפנימיותם הם ענין אחד. ובנדון דידן,
מכיון שלמדים ל"ט מלאכות האסורות בשבת
ממלאכת המשכן, הרי זה מפני של"ט המלאכות
קשורות עם מלאכת המשכן.

ויש לבאר הקשר ביניהן:

כמו שמלאכות המשכן נעשו כדי לבנות
משכן ודירה לשכינה, הנה כן צריך להיות גם
בעשיית ל"ט המלאכות בימי החול, שהמטרה
והתכלית של כל המלאכות, גם מלאכות הרשות,
צריכה להיות כדי לעשות מהן משכן ודירה לו
ית', וכמו שנאמר "בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, ו).

ובזה יובן מה שמצינו שביום שמותר
במלאכה יש להזהר מביטול מלאכה, ועד כדי
כך, שממעטים אפילו בענינים של תורה ותפלה
– קריאת התורה ותפלות נוספות, בכדי שלא
למעט במלאכה (ראה ברכות טז, א. מגילה כב, ב. קידושין
לג, א). ויתר על כן, מצינו שעל הפסוק "ששת
ימים תעבוד" (יתרו כ, ט. תשא לה, כא) דרשו חז"ל
שהיא מצות עשה (נשמך במקור הדברים). ולכאורה
איך יתכן הדבר?

אך לפי האמור מובן זה בפשטות, כי תכליתן
של כל המלאכות היא לבנות משכן על ידן,
וא"כ מובן שזוהי מצוה, ועל האדם תמיד לעמוד
ולעסוק בזה, שהרי "אדם לעמל יולד" (איוב ה, ז).

והחילוק בין העולם למשכן הוא רק חילוק
בין "כח" ל"פועל": המשכן הוא כבר בפועל

"מקדש" להשראת השכינה, ואילו בעולם הרי
זה רק בכח, ועלינו לעמוד להביא את הכח לידי
פועל, שהעולם יהי' בפועל דירה לו ית'.

ולכן יש לנצל את כל השעות והרגעים
שבמשך היום לעבודה ולמלאכה, כדי להביא
לידי פועל ולבנות את הדירה לו ית', וכל רגע יש
לנצל ל"בכל דרכיך דעהו".

(ע"פ לקוטי שיחות ח"א עמ' 193)

עשי' שיש בה "משקל" בלבד

אלה פקודי המשכן גו' אשר פוקד על פי משה

בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן
(לה, כא. רש"י)

מצינו ש"בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת
המשכן", שנמנו הנדבות לפי משקלן, ולא לפי
השוויות שלהן. ויש לבאר זה בעבודת האדם
לקונו:

המשקל מורה על חומר הדבר וכמותו,
משא"כ השווי של הדבר מורה על חשיבותו,
איכותו וצורתו. ובעבודת השי"ת, [בנוגע לחיוב
האדם לקיים מצוות ולבנות על ידן משכן רוחני
לשכינה], מורה המשקל על עצם עשיית המצוה,
והשווי, על השוויות של העשי', כוונת המצוה,
תוכנה וצורתה.

עלול האדם לחשוב, שאם "נדב" להקב"ה
עשי' גשמית – במשקל לבד – בלי שום "צורה"
ו"כוונה" – איך יתכן שבזה ייבנה משכן לו ית'?

על זה נאמר בכתוב "אלה פקודי המשכן
גו' אשר פוקד על פי משה", ש"משקלי נדבות
המשכן" – "פוקד על פי משה", והיינו, שגם
"משקלי" ועשיות כאלו הם חלק מהמשכן לו
ית', כי משה רבינו נשיא ישראל פוקדן ומונה
אותן, ופועל בהן שגם הן תהיינה ראויות להיות
חלק ממשכן ה'.

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ו עמ' 278 ואילך)

הוספה

מכתבי עצות והדרכות
בעבודת השי"ת ובחיי היום יום
מתוך סט הספרים דרכי החיים

פרשת ויקהל-פקודי

חידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

משוקדים במנורה

מביא קושיית המל"מ בהך דפסק הרמב"ם דכל הגביעים הכפתורים והפרחים היו משוקדים - דלכאור' הא דמספקא לן בש"ס גבי "משוקדים" דקרא אינו אלא בגוף המנורה ולא בור' הקנים / מקדים להקשות דכיון דעל כרחך הספק בדין משוקדים נולד לישראל בבית שני, תימה שלא נזכר בש"ס כמו אמה טרקסין / מסיק דבאמת להרמב"ם הא דהכל משוקדים אינו מספק וזה לא יצויר שהתורה תשאיר דבר' בספק, אלא ודאי לדינא דרחמנא הכל צריך להיות בנוי משוקד שהוא אומנות של יופי והא דאין הכרע להכתוב אינו ספק להלכתא אלא משמעות דורשין

ופרחי' ולכן מפרש דמספיקא עבדינן להו לתרווייהו משוקדים, שאף אם אין צריכים להיות משוקדים אין בכך הפסד שיעשו משוקדים, אבל אם צריך משוקדים ויניח מלעשות משוקדים איכא קפידא. ובמשנה למלך תמה עליו: ותימה לי דבדברי רש"י שם מוכח דלא מספקא לי' אלא בקרא דובמנורה ארבעה גביעים משוקדים כפתורי' ופרחי' דמיירי בגופה של מנורה¹,

ברמב"ם הלכות בית הבחירה (ריש פ"ג): המנורה מפורשת צורתה בתורה וארבעה גביעים כו' בקני המנורה כו' ובכל קנה וקנה מהן שלשה גביעים וכפתור ופרח והכל משוקדים כמו שקדים בעשייתן. ובכסף משנה: ומ"ש והכל משוקדים כתב הר"י קורקוס ז"ל שכתב כן רבינו מדאמרינן בפרק הוציאו לו (יומא נב, א-ב) ה' מקראות אין להן הכרע ואחד מהם משוקדים [בכתוב (תרומה כה, לח) ובמנורה ארבעה גביעים משוקדים כפתורי' ופרחי'], דמספקא לן אי קאי אגביעים או אכפתורי'

(1) כך מפורש בירושלמי ע"ז פ"ב ה"ז (וכן בברייטא דמלאכת המשכן פ"י, מכילתא בשלח יז, ט ועוד). ועכצ"ל דהא דפי' בתוס' יומא שם דהספק

אבל בכפתורים ופרחים בששת הקנים
 [”שלשה גביעים משוקדים בקנה האחד
 כפתור ופרח גו’ כן לששת הקנים” (תרומה
 שם, לג)] לא מספקא לי’ אי בעינן משוקדים
 כיון דהפסיק בקנה האחד בין משוקדים
 לכפתור ופרח כו’ וא”כ רבינו דקאי בששת
 הקנים מנא לי’ דהכל משוקדים וצ”ע.
 עכ”ל. וכבר האריכו נושאי כלי הרמב”ם
 ביישובים שונים (עיין קרית ספר, מעשה רוקח,
 הר המורי ועוד). ואכ”מ.

ויש לומר בזה דבר חדש, ובהקדם תמי’
 עצומה לכאורה בהן דמשוקדים אין לו
 הכרע, אימתי נולד להו לרבנן הך ספיקא,
 הלא מנורת משה שנעשית בתבנית שראה
 בהר (תרומה כה, מ. ובדברי חז”ל על הפסוק)
 היתה קיימת כל זמן מקדש ראשון, ועל
 כרחק צריך לומר שהספק נולד כשעלו מן
 הגולה, ותמוה אמאי לא אשתמיט בשום
 דוכתא לומר דכשעלו מן הגולה (ראה
 עזרא ג, יב): ורבים מהכנהנים גו’ אשר ראו
 את הבית הראשון) שכחו צורת המנורה

במשוקדים הוא מצד הסתירה דשני הכתובים,
 דהאנתחא בגביעים בפסוק לד “משמעו משוקדים
 כפתורים ופרחים, וקרא אחרינא (פסוק לג) מוכחא
 דמשוקדים לא קאי אלא אגביעים דכתיב שלשה
 גביעים משוקדים”, אין כוונתם שיש ספק בפירוש
 הפסוק גבי ששת הקנים (היפך הבריייתא בירושלמי
 וכו’ הנ”ל), דהספק הוא רק בקרא דגופה של
 מנורה, אלא שהקרא אחרינא (פסוק לג) דמיני’
 מוכח דמשוקדים לא קאי אלא אגביעים מטיל ספק
 בפירוש פסוק לד (האם לדייק ממשמעות האנתחא
 אם לא), וכדיוק לשון התוס’ “וקרא אחרינא מוכחא
 כו” (ולא נקט כאן “משמע” כדלעיל), ונמצא שגם
 להתוס’ הספק הוא רק בפסוק לד דאיירי בגופה של
 מנורה. – ונסתר עפ”ז היישוב בקרית ספר ועוד כאן.
 ואכמ”ל.

ונסתפקו באופן עשייתה ומספיקא עשאוה
 כולה משוקדים. על דרך שהובא ביומא
 (נא, ב) שנסתפקו באמה טרקסין וקדושת’
 אי כלפנים אי כלחוץ, וכן גבי מזבח שנינו
 (מדות רפ”ג) דכשעלו בני הגולה הוסיפו
 עליו כו’, ועוד. ואילו גבי מנורה לא נזכר
 בשום מקום שנסתפקו בני הגולה באופן
 עשייתה.

אשר על כן נ”ל ברור דהא דכתב
 הרמב”ם הכל משוקדים לאו מספיקא
 קאמר לי’ אלא משום דכך הוי דינא דכולם
 צריכים להיות משוקדים, דכן היתה מנורת
 משה וכך היא נעשית לדורות (כדלהלן),
 והא דאמרו דמשוקדים אין לו הכרע אינו
 ענין לכאן כלל, כי ספיקא זו אין בה שום
 נפק”מ לדינא, דכל הספק הוא רק בפירוש
 הכתוב, ועל דרך שאר ד’ המקראות שאין
 להן הכרע, “שאת מחר ארור וקם”, דכולן
 אין להן ענין לדינא, והוא הדין גבי הספק
 במשוקדים. ובאמת ממקומו הוא מוכרע,
 כי איך ניתן לומר שבתורה ייאמר דין
 והלכה באופן שאין לו הכרע ואי אפשר
 לידע כיצד חייבים לקיים המצוה (וגם
 אין בזה מסורה בתושבע”פ), אתמהא,
 אלא דהן הן הדברים, דמעולם לא נסתפקו
 באופן עשיית המנורה וכל הספק אינו אלא
 בפירוש הכתוב, כדלהלן.

וכך הוא ביאור הדברים: הנה יעויין
 ברמב”ם (פיה”מ מנחות ספ”ג) בפירוש
 משוקדים “מעשה שקדים והוא מלאכה
 ידועה אצל אומני נחושת שהן מכין
 בפטיש העשת [תחתית הזהב] עד שיהי’
 כולו שקדים שקדים”, והמובן מדבריו,
 דאע”פ שפירש דמשוקדים הן בליטות על

ולזכות אשר יעורר רחמי שמים עלינו כולנו הזקנים והאברכים ובפרט הצעירים, שחלילה
 לא “נקפא” ב”הכל מותר” הקריר של אמריקה.

(אגרות קודש ח”י ע’ כז)

הנפש הטבעית העבירה את העונג גם לדייסה

בהתוועדות י”ט כסלו תרנ”ג התוועד כ”ק אאמו”ר [מוהרש”ב] . . [ובין השאר דיבר]
 אודות הרה”ק ר’ לוי-יצחק מברדיצ’וב, שהיה מנשק את האתרוג בליל סוכות.

אבי ביאר אז מהיכן נבעה [=כלומר מה היה המניע ל]נשיקה זו, וביאר מענין חיבת
 המצוה, העונג שבמצוה. היה תענוג לשמוע את הדברים.

בין המסובין ישב יהודי חסידי ששמע והבין מה שדובר, והאזין מתוך תענוג.

בעת ההיא אכלו את הדייסה (“קאשע”) של י”ט כסלו (כפי המנהג, שבי”ט כסלו
 מבשלים דייסת כוסמת (“גריקענע קאשע”); שהרי לכל מדינה יש את המאכל האהוב
 ביותר, ובליטא [מקום מושבו של אדמו”ר הזקן, שנשתחרר בי”ט כסלו] המאכל האהוב
 הוא דייסת כוסמת (“גריקענע קאשע”).

יהודי זה, ששמע את הדיבורים אודות חיבת מצוה מתוך תענוג – אכל מהדייסה מתוך
 עונג. אבי הרגיש שהתענוג של הדיבורים התחלף אצל הלה בתענוג אכילת הדייסה,
 שאותה אכל בחשק (לא באופן שיהודי חסידי צריך לאכול).

העיר לו אבי: “שכחתם שאתם אוכלים דייסה”.

[והסביר כ”ק אדמו”ר מהוריי”ץ:]

עונג המוחין בהסבר חיבת המצוה – שבכך הלה היה עסוק – עורר את כוח התענוג
 של הנפש הטבעית באכילת הדייסה; האוכל לא הרגיש בכך כלל, שכן הוא לא היה
 שקוע באכילה אלא בענין ששמע, ובכל זאת הנפש הטבעית עשתה את שלה. האוכל לא
 הרגיש שהנפש הטבעית העבירה את העונג גם לדייסה.

וזהו מה שאמר לו [כ”ק אדמו”ר הרש”ב]: “שכחתם שאתם אוכלים דייסה”.

[ויסיים כ”ק אדמו”ר מהוריי”ץ:]

בין אלו שהיו באותה ההתוועדות, נכח גם בחור בן תשע-עשרה. שנים רבות לאחר-
 מכן פגשתיו באמריקה, בשנת תר”צ. לא זכרתי את הסיפור דלעיל, וכששוחחנו הזכיר
 הוא את המילים של אבי אשר י”ש לזכור שאוכלים דייסה”.

אלו מלים של “עצמי” [=מי ששייך לבחינת ה”עצם”; תכלית הפנימיות].

(תרגום מספר השיחות תרח”ן ע’ 250 ואילך)

החיוב לעשות כל חלקי המנורה (היינו אותם חלקים שנעשו לנוי המנורה) על ידי מעשה אומנות דמשוקדים, מצד החיוב דזה א-לי ואנוהו או כל חלב לה'. וזהו שכתב הרמב"ם "והכל משוקדים", דרך הי' במנורת משה וכן נעשית לדורות.

והא דאמרו משוקדים אין לו הכרע היינו רק בפירוש הכתוב, כלומר אצל איזה פרט של המנורה גילתה תורה שיופי המנורה הוא כשנעשה על ידי מעשה אומנות דמשוקדים. אבל לדינא אין נפק"מ כי בלאו הכי צריכים לעשות הכל משוקדים מצד חיובא דכל חלב לה'. אלא שלכאורה גם עפ"ז תהי' נפק"מ לדינא, דהרי הדין דכל חלב לה' הוא רק הידור מצוה לכתחילה ופשיטא דאינו מעכב, משא"כ היכא דנתפרש בתורה דין משוקדים הוי לעיכובא, ולא משמע כן ברמב"ם שסתם וכתב "והכל משוקדים" ומשמע שדין אחד לכולם. ואולי י"ל דלהרמב"ם הדין דמשוקדים גם המפורש במנורה אינו לעיכובא, וכדמשמע מדבריו בהלכה שלאח"ז "וכולן" (גביעים כפתורים ופרחים) מעכבין זה את זה כו', דמשמע דרק זה מעכב משא"כ החיוב דמשוקדים אינו לעיכובא. וצ"ע.

כותלי הגביעים כו' בציור שקדים (וכ"כ גם באב"ע תרומה שם בשם הגאון. ועוד. - ודלא כפרש"י עה"ת שם ע"פ התרגום), מ"מ אין זה דין בצורת המנורה שחייב להיות בה צורת שקדים, אלא זהו דין באופן עשיית המנורה, דמשוקדים הוי מעשה אומנות מיוחד, ומדויק גם בלשון הרמב"ם כאן בס' היד "והכל משוקדים כמו שקדים בעשייתן", רצה לומר בזה דשקדים הוי דין בעשיית המנורה שחייבת להיות על ידי מעשה אומנות זו (שעל ידו נוצרות צורות ובליטות של שקדים), כי זהו נוי המנורה.

והנה יעויין בשבת (קלג, ב) זה א-לי ואנוהו התנאה לפניו במצות כו' סוכה נאה כו' ספר תורה נאה, ואע"ג דהרמב"ם לא הביא הך דרשה דזה א-לי ואנוהו (כידוע השקו"ט בזה), הרי פסק בסוף הל' איסורי מזבח "כל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב שיהי' מן הנאה והטוב כו' כל חלב לה'". ובהל' בית הבחירה (פ"א הי"א) לענין בנין המקדש כתב "מצוה מן המובחר לחזק את הבנין כו' ומפארין אותו ומייפין כפי כחן כו' הרי זו מצוה", הרי להדיא שיש מצוה לייפות את המקדש כפי כחן. ועפ"ז י"ל בפשטות דלאחרי שגילתה תורה שיופי המנורה הוא כשהגביעים כו' נעשים על ידי מעשה אומנות זו דמשוקדים, שוב חל

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'

מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

הנאה מהלימוד או מהמאכל והמשקה?

התענוג של הדיבורים התחלף אצל הלה בתענוג אכילת הדייסה, שאותה אכל בחשק, לא באופן שיהודי חסידי צריך לאכול

ספר "תורה אור" מונח פתוח לפניו, ובכל לגימה אומר בהתפעלות "איי טוב, טוב"

במענה על כתבו . . אודות התוועדותם והחלטתם במוצאי שבת קדש בראשית.

ברשימת היומן שלי ישנה רשימה משיחת הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק [הרש"ב] זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, [מתאריך] י"ב תמוז תרנ"ה, [ב'נאות דשא' ב]באליווקע, אלו המסתפקים במועט ב"פשטיות קרות" ("אין קאלטע קוגעלעך"),

ותוכנו 'ציורו' של בעל הבית מגזע חסידים אשר כל ענין עבודתו החסידותי שלו הוא אשר בעת ששותה את השתיה החמה של ציקוריה [- מין שתיה חמה] בשבת [ב]בקר קודם התפלה, הנה אחד מספרי החסידות "תניא" או "תורה אור" מונח פתוח לפניו, ובכל לגימת צוקריה אומר בהתפעלות "איי טוב, טוב". ואינו ידוע על מה הוא שבחו, אם על הנאמר בהספר או השתיה החמה של הצוקריה.

ומעומק תוכיות פנימיות מצוקת לבבי, על המצב הנורא והאיום בהקרירות העצומה ויותר מתאים אל המצב הוא על העזובה הנוראה בעניני עבודת התפלה ולימוד החסידות בעיון הדרוש, הנני קורא אליכם ידידינו אנ"ש בכלל ותלמידי התמימים בפרט, חוסו על עצמכם לכנוס בדרכי העבודה בעבודת התפלה ודרכי החסידות שהם המה הכלים האמיתיים לאותו האור נאצל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק [הרש"ב] לחיותינו כהיום הזה

אופנים לחיזוק והגדלת כמות המשתתפים

במענה על מכתבו . . הנה נהניתי ממה שכותב אודות השיעור הנלמד ברבים. אבל פלא גדול שכל-כך מועט מספר משתתפים הקבועים, במקום שבלי ספק בהשתדלות מתאימה הי' מספרים כמה פעמים ככה.

ואף שידועה הוראת כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר אין הכמות עיקר וצריך להתחיל באיזה אופן שיהי, הרי בנדון שלהם כבר יצא מגדר של התחלה, ובמילא צריך הי' להיות קהל שומעים, ולא מיעוט רבים שנים ושלשה כמו שכותב.

ובודאי ישתדלו בזה, וחזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם.

(מכתב י"ט מר-חשון תשמ"ז)

מטרת ותוכן הנאום והדרשה

במענה על מכתבו מראש חודש ניסן והקודמו, בו כותב אודות הפעולות דארגון דרשות דברי התעוררות ברבים, ואתענין לדעת הנקודות דתוכן הדרשות, כי הרי כמה סוגים בהתעוררות וכמה אופנים ודרכים להתעוררות, ומוכן שבימינו אלה ביחוד על-ידי קירוב ודברי נועם פועלים יותר מאשר על-ידי ההיפך...

(אגרות קודש חמ"ו ע' טז)

נאום ברבים – מטרתו השפעה על השומעים, וכיון שהם שבעי רצון – הושגה המטרה. ובאם הנאום איננו שבע רצון – מעלה נוספת – שהצלחתו לא הביאתו לגאווה וכיוצא בזה.

(אגרות קודש חכ"ב ע' שלב)

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

לימוד ברבים

הזכות, הכוחות והחשיבות של מוסר שיעור ברבים; לימוד מתוך חיות וחמימות; כדי להשפיע על האחרים נדרשת הוספה מיוחדת בענייני; מטרת הנאום או הדרשה; יש להגדיל את כמות המשתתפים

ויקהל משה

אמר הקב"ה, עשה לך קהילות גדולות, ודרוש לפניכם ברבים הלכות שבת, כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהילות בכל שבת ושבת (ויקהל לה, א. ילקוט שמעוני עה"פ)

כוחותיו של המלמד תורה ברבים

נעם לי לקבל מכתבו בו כותב אשר לומד חסידות ברבים. ואשרי חלקו שההשגחה העליונה העמידתו בתפקיד הכי נעלה זה. וכיון שאמרו רז"ל לפום גמלא שיחנא, בודאי ניתנו לו הכחות להצליח בזה. ואין הדבר תלוי אלא בו שיוציא הניתן לו מכח אל הפועל. ובודאי הלימוד שלו הוא בחמימות ובחיות, אשר אם בכל חלקי התורה צריך להיות כנ"ל, וכדרשת רז"ל על הכתוב ערוכה בכל ושמורה (עירובין נד, א), עיין תניא פרק ל"ז – על אחת כמה וכמה באותו הלימוד שהוא הדרך לבוא לאהבתו ויראתו וכו'. וק"ל.

ועל-פי המבואר, גם בנגלה דתורה, החילוק בין טופח לחוד לטופח על מנת להטפח, מובן שצריכה הוספה מיוחדת בענייניו שלו – בשביל שתהי' ההטפחה כפי הדרוש. וכיון שאין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו² הרי כאמור בודאי שנותנים הכחות על זה. ולפום גמלא שיחנא.

בברכת הצלחה

(ממכתב ח' בסלו תשי"ז)

(1) כתובות סז, א.

(2) עבודה זרה ג, א.